

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Kazimieras Zaveckas

**CONTENT OF DUTY OF DISCLOSE IN
INSURANCE INTERCOURSE:
THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS**

Summary of the Doctoral Dissertation
Social Sciences, Law (01S)

Vilnius, 2008

The Doctoral Dissertation was written during the period of 2004-2008 at Mykolas Romeris University.

Scientific supervisors:

Dr. Leonas Virginijus Papirtis (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S) (2004 – 2007);

Assoc. Prof. Dr. Edvardas Sinkevičius (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S) (2008).

The Doctoral Dissertation is defended at the Law Research Council of Mykolas Romeris University:

Chairman of the Council:

Prof. Habil. Dr. Viktoras Justickis (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Members:

Assoc. Prof. Dr. Julija Kiršienė (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Law – 01 S)

Dr. Inga Kudinavičiūtė-Michalovienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Dr. Daivis Švirinas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Assoc. Prof. Dr. Jonas Prapiestis (Vilnius University, Social Sciences, Law – 01 S)

Opponents:

Dr. Solveiga Cirtautienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law – 01 S)

Prof. Habil. Dr. Borisas Melnikas (Vilnius Gediminas Technical University, Social Sciences, Management and Administration, 03S)

The public defense of the Doctoral Dissertation will take place at the Law Research Council at Mykolas Romeris University on the 12th of December 2008, at 2:00 PM in the Conference Hall of Mykolas Romeris University (Room I-414).

Address: Ateities str. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania.

The Summary of Doctoral Dissertation was sent out on 5th of November 2008.

The Doctoral Dissertation is available at the library of Mykolas Romeris University (Ateities str. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania) and Martynas Mazvydas National Library of Lithuania (Gedimino av. 51, LT-01504 Vilnius, Lithuania).

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Kazimieras Zaveckas

**PAREIGOS ATSKLEISTI INFORMACIJĄ
DRAUDIMO SANTYKIUOSE TURINYS:
TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI**

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2008

Disertacija rengta 2004 – 2008 metais Mykolo Romerio universitete.

Moksliniai vadovai:

Dr. Leonas Virginijus Papirtis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S) (2004 – 2007);

Doc. dr. Edvardas Sinkevičius (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S) (2008).

Disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto Teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

Prof. habil. dr. Viktoras Justickis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S)

Nariai:

Doc. dr. Julija Kiršienė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S)

Dr. Inga Kudinavičiūtė-Michailovienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S)

Dr. Daivis Švirinas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S)

Doc. dr. Jonas Prapiestis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė 01S)

Oponentai:

Dr. Solveiga Cirtautienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S)

Prof. habil. dr. Borisas Melnikas (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03S)

Disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2008 m. gruodžio 12 d. 14 val. Mykolo Romerio universiteto konferencijų salėje (I-414 aud.).

Adresas: Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2008 m. lapkričio 5 d.

Su disertacija galima susipažinti Mykolo Romerio universiteto (Ateities g. 20, Vilnius) ir Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo (Gedimino pr. 51, Vilnius) bibliotekose.

**CONTENT OF DUTY OF DISCLOSE IN INSURANCE
INTERCOURSE: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS**

Summary

Relevance and the scientific originality of subject

An obligation to disclose information is a constituent of the principle of good faith which has appeared in Roman law. In modern society ethical-legal principles are considered to be above the positive law because the law is derived from society or the cultural activities of the person and also from situated interchange equivalence. Principle of obligation either is inseparable item taking in consideration economical turnover. Effective functioning of goods, services and work markets is not separable from the probity of personal behaviour. An obligation to disclose information as constituent of the principle of the probity still doesn't lose its importance and when it is separated from the principle that is mentioned, it becomes a standard of positive law within continental law system, either in common law it becomes a case of the field of courts.

Insurance contract means transaction and according precedent stated by Lord Mansfield in 1766 it requires maximum of confidence of the parties under which both insurer and policyholder must be unreservedly straight in disclosing all essential information they know. There is the question whether the obligation of disclosing information, which has appeared in Roman law and also was adapted by Lord Mansfield in 1766 for juridical intercourse, didn't lose relevance with modern law concerning insurance contracts.

Insurance intercourses are not static and the development of social relations has an influence on increasing development of law concerned with insurance contracts. Thus, adjustment of obligations for disclosing information must be in time with new scientific discoveries (for example, with legitimacy of using of information concerning genetic research data in contractual intercourses inherent to insurance) also the development of various kinds of the insurance (for example, it might be peculiarities of disclosing the information when insurance contracts concerning kidnapping (*kidnapping insurance*) are concluded) also with changing the consumption habits (for example, peculiarities of disclosing the information in this case when insurance contracts are concluded by using distance electronic devices) and like so.

The idea of unification of law concluding contracts and also the law of insurance in Europe is very important for science. Harmonizing of law of concluding contracts will have to overpass traditions of the different systems of

national law and it will be challenge for legal doctrines of civil law of states as members and also for praxis of courts. The particular attention to unification of the law concerning insurance contracts is given in European Union. Thus, jointly with harmonized law concerning insurance contracts an obligation to disclose information will be unified. This indicated aspect is very important for the science not only as a process which takes place now, during which different interests of states are matched, but also it is perspective, which will influence national law concerned with insurance contracts and, of course, an obligation to disclose information.

For a long time in the sphere of insurance intercourse an obligation to disclose information was considered to be an obligation of policyholder. In modern society an idea of security of rights and concerns of consumers promotes to analyze the content of insurer having an obligation to disclose information more carefully. The main question is concerned with complexity of services of insurance which enforce the discussions weather the consumers of the insurance services always obtain the proper service, and weather they understand their rights and obligations properly. An obligation to disclose information is a means which arbitrates deficiency of information tenable by the consumer of insurance, nevertheless only the legal doctrine can answer to the question how these means are to be used and what content do they have.

An obligation to disclose information treated as absolute (for example, in Great Britain the policyholder must know what essential information he must disclose to insurer) either distension of possibility to secure interests of parties having particular contractual relations (for example, in Russia - the obligation of policyholder to disclose information has definite limits - there the obligation is to disclose information indicated by insurer) must not to be the basis for misapply of the law. The science which analyze the content of the obligation to disclose information must provide the grounding and also to orient the legislator properly that the aim of proportional balance of obligation to disclose information and to receive it could be achieved.

Insurance intermediaries are constituent of contracting intercourses of the insurance. For example, in Republic of Lithuania when services given by insurance intermediaries are taken, then approximately 51 percent contracts of life insurance are concluded and also 96 percent contracts of insurance of whole. Indicated empirical data show that insurance intermediaries must be rated as particular link which link parties of the insurance contract. Insurance intermediaries are not only the channel of communicating information between insurer and policyholder, for agent is also typical an independent obligation of disclosing the information (for example, independent insurance intermediaries must provide information for policyholder concerning services proposed by market of the insurance). An obligation to disclose information in the sphere of

insurance intermediating intercourses is relevant not only in case of analysis of legal acts issued in European Union (for example Directive 2002/92/EC of the European Parliament and of the Council of 9 December 2002 on insurance mediation) which has the aim to state the true meaning, the targets and the content of this Directive at the same time having the aim to transfer it to the national law, but the analogous aim is to solve the problem of conflict of interests existing in the sphere of insurance mediation intercourses. The conflict of interests between insurer and insurance intermediary, and the policyholder and insurance intermediary is determined in practice of providing insurance services (for example, according to existing practice for the independent insurance intermediary who proceeds on behalf of policyholder and his interests, the commissions are paid by insurer). Attention must be paid to this fact that economical science after identification of asymmetry of information in representative relationships has indicated conflict of interests being the main reason, and this provide to science a serious basis to begin to pursue the basis for beginning the research having the aim to search for the methods of solving these named legal problems.

The obligation to disclose information is relevant to specific solving of manner of providing services. As it is mentioned above, the modern technologies give an opportunity to make transactions at a distance using several of the bind conditioning. Providing of insurance services in a manner at a distance automatically raises the problems of disclosing information which are relating to both - the insurer (he needs information concerning the market of insurance) and policyholder (he needs information concerning the risks of the service). In European Union exceptional attention is paid to disclosure of information when services are provided in the distance way. Obligation to disclose information, when insurance services are provided with the distance means in European Union is relevant either because of the means of regulation of the distance services. The distance services of insurance are incorporated into legal acts which measure common specifications for all financial services provided by distance means. The stated means of the regulation create activities of insurance and providing services by distance means which regulate competition of legal acts in European Union and encumber their adaptability and implementation into practice.

The taken object of this work is not only relevant to science of Lithuania, it is new either. Because market of the insurance functions more than for 17 years, but comprehensive scientific analysis of responsibility to disclose the information was not done. The lack of the scientific doctrine determines this fact that when solving the problems of the positive law which are coherent to obligation to disclose information in contractible intercourse's of insurance the courts have no abutment which not provides understanding of the intentions of

the publishers of the laws and also the rules of the legal acts. It must be mentioned that there are several and fragmentary scientific papers which are linked to obligation to disclose legal information in the sphere of insurance not allows forming of the consistent doctrine which might include all legal relationships. Attention must to be paid to the fact that scientific doctrine of Lithuania is lacking scientific works, where the theories of obligation to disclose information also its historical development and its relations to other scientific branches are analyzed, also analysis of continental and common law systems is lacking, and also the perspective of the development of obligations to disclose information.

The novelty and dynamism of legal intercourses of insurance and also formation of the practice of the courts, deficiency of the idea of harmonizing legal contracts of insurance and lacking scientific analysis shows that legal intercourse in the sphere of insurance is the live question for scientific analysis and for discussion. The subject of the thesis chosen by the person maintaining them analyze only one nevertheless the most important component linking with legal intercourse of insurance, and it is obligation to disclose information, and also it's theoretical and practical aspects.

Subject of the research

The subjects of this work is the problem of disclosing information seen in a horizon of legal intercourse, genesis of this information, historical development and it's implementation into practice.

An obligation to disclose information seen in a horizon of legal intercourse is analyzed from the theoretical and practical points of view. This reflects upon the structure of thesis - in the first part theoretical questions linked with the obligation to disclose information, and in the other parts - peculiarities and problems of its practical implementation.

In theoretical part of the work the genesis of the obligation to disclose information that links with legal intercourse of insurance, also the main theories and doctrines which interpret and predicate existing of the obligation to disclose information in the sphere of legal intercourse. An attention must be paid also to this fact that in theoretical part of the thesis the main attention is paid to analysis the research results of obligation to disclose information and being in other social sciences. The law must be seen as a tool concerning with a regulation of social relationships and that is why when performing scientific researches we must not limit ourselves only with methods of legal regulation or with the subject and regulating the positive law. The other branches of science help to disclose peculiarities of social intercourse and give an opportunity to see social relationships from the other point of view. In theoretical part of these the question is seen how the obligation to disclose information has emerged and

evolved in legal intercourse, in systems of common and the continental law, and what the perspectives of obligations to disclose information in legal intercourse of insurance are in the European context of contracts of legal intercourse.

As it was already mentioned in the thesis the part of research is related to practical analysis of obligation to disclose information in legal intercourse of insurance. Having this aim in thesis the obligation of each individual who participates in legal intercourse of insurance and has disclose the information is analyzed separately. The research done in this work including the Republic of Lithuania and other states, also analysis of positive law and case law of European Union embrace insofar how much they are related with obligation to disclose information in legal intercourse of the insurance.

The aims and tasks of thesis

This work has the aim to analyze law which is applied to obligation to disclose information in legal intercourse of the insurance in a complex way also case law, data of the researches of the other scientific branches; and also to identify the gaps of legal regulating jointly problems concerned with practical implementation either to give recommendations concerning methods which were stated by the research work, and concerning the stated problems.

Taking in consideration the aim of the thesis which was mentioned above brings up the following tasks:

1. To analyze genesis of obligation to disclose information in contractual intercourses of the insurance in common and continental systems of the law and also to state the perspectives and opportunities of obligation to disclose information of legal intercourse of the insurance taking in mind European context (European Civil code) of the contracts and what possible influence on the development of the contracts of insurance in Lithuania does this European context has;
2. To analyze concepts of obligation to disclose information in legal intercourse of the insurance and to point out the limits of possibilities to use them;
3. To analyze the content of obligation to disclose information of each participant (of policyholder, insurer and insured person, beneficiary and insurance intermediary) of legal intercourse of the insurance and also to identify problems of applying the law practically;
4. To analyze peculiarities of the obligation to disclose information when insurance's services are provided by distance means.

Hypothesis of the research

The obligation to disclose information in legal intercourse of the insurance involves the legal obligation of parties of contract of the insurance and insurance intermediaries to behave fairly (disclosure of information is a part of the principle of honesty) and it also is the basis of contractual intercourse of the insurance.

The structure of the thesis

The structure of the work has determined the subject of the research, also the aims and the tasks. Thesis consists of introduction, the part of enunciation (having five parts), conclusions and recommendations; of the list the recommendations and the literature which was used, and also at the end the list of scientific works of the author is given.

In the first chapter the common provisions relating with the obligation to disclose information in contractual relations of the insurance are analyzed as follows: asymmetry of information and also its manifestation in legal intercourse of the insurance; genesis of the principle of *uberrima fides* in contracts of insurance; the theories of perspectives of regulation concerning obligation to disclose information in European contractual law of insurance and also peculiarities of obligations to disclose information in case of reinsurance. The pointed structure not occasionally is theoretical because as I. Kant said: “without theory practice is blind”. The basis is theoretical and historical analysis of obligations to disclose information in horizon of contractual intercourse of the insurance, and this basis helps to analyze obligation to disclose information of concrete contracts of individuals of the (of policyholder, insurer, the and beneficiary, and insurance intermediary) and to state practical problems of application and regulation of the law.

In the second chapter is analyzed the content of policyholder’s duty to disclose information. Though the title of the chapter indicates that must be analyzed the policyholder’s obligation to disclose information because of particularity of legal relations of insurance (in contractual intercourse of insurance are participating the third persons – an insured person, beneficiary, and injured party) there is analyzed obligation of disclosing information of third persons. In thesis are given the results of the researches concerning regulation of policyholder’s obligation to disclose information and also practical problems which rise during the pre-contractual legal intercourse, and also during the period of validity of the contact. The universal analysis of the content of policyholder’s obligation to disclose information might be only in this case, when the extent of this content is known strictly. Having such the aim in the second chapter not only information which must to disclosed is analyzed but also such information which not needs to be disclosed or the disclosure of

which is limited by the law while seeking to secure the interest of policyholder (for example it might be the data of genetic research). Also it is mentioned above that for distinction of regulation of obligation of the policyholder to disclose the information common and continental law systems are compared.

In the third chapter the content of the obligation of insurer to disclose information is analyzed. Insurer's obligation to disclose information is related to idea of security of the rights of consumers and it is the reason why in the mentioned chapter after analysis of the limits of disclosure of information we seek to measure the proportion of the relations between interests of consumers and opportunities of the insurer. We must take note of the fact that in the third chapter the content of obligation not only of the insurer to disclose information is analyzed, but either the outer forms of expression of this obligation (the requirements and principles of delivering this information).

The fourth chapter of the thesis is dedicated to analysis of obligation to disclose information which the insurance agents (insurance intermediaries) have. The role of the agents of the insurance participating in legal intercourse is exceptional, because both parties which have made insurance contracts (i.e. insurer and also policyholder) use and are able to use services of agents of the insurance in this way making the conflict of interests of the agent (it is the problem of constituent and the attorney) which might have direct influence on proper implementation of obligation of disclosing information. The reasons of the origin of the conflict of interests of agents of the insurance and also the influence on obligation to disclose information are analyzed in the thesis. In the fourth chapter of the thesis the particular attention is paid to analysis and practical implementation of the legal acts published in European Union which regulate the obligation of insurance intermediaries to disclose the information.

The fifth chapter of the thesis is sacred to analysis of information in such case when insurance's services are provided by using the distance connection means. This part is separated because of peculiarities of regulation of services having distance means. Services of the insurance that have the distance means are regulated jointly with financial services having the remote means. The stated fact determines the other that legal acts which regulate activities and also the services by distance means in certain aspects perform double (over) regulation or because of specificity of insurance's services unresolved the problems which rise in that case when insurance's services are provided using the distance means (here appear the gaps of the law). Taking in consideration the information which was resolved we must take a note of the fact that when we have compared legal acts regulating the insurance activities with legal acts which regulate services by distance means in the fifth chapter of thesis the problems (gaps of the law) and the outcomes of double regulation are identified.

Seeking the aim that thesis must be consistent and at the end of each chapter the conclusions are provided which disclose the analyzed problems and also provide possible pattern of solving them. An integrated conclusions and recommendations are provided at the end of thesis.

Sources that were used in the thesis

Sources of the research of the obligation of disclosing information in legal intercourse of the insurance are the doctrine of law of Lithuania and other countries (to these sources are assigned the textbooks, monographs, scientific articles where contractual legal relationships obligation to disclose information are analyzed), also the positive law (the Codes of Lithuanian Republic and other states, also regulations and the legal acts), case law, legal acts being in force in European Union and the materials of their arrangement.

Particular sources which were analyzed in the thesis are provided at the end of thesis while giving the list of sources and the literature which were used.

Review of the research that was accomplished

In the Republic of Lithuania legal intercourse situating the insurance sphere does not have the tradition of deep historical evidence. The social system essentially has disestablished foundations of legal intercourse which had been undertaken in Independent Lithuania therefore nowadays we have not only to reinstate but also must catch insurance's market being under rapid development and under the sway of global processes.

The doctrine of legal intercourse of the insurance in Lithuania is seen as being in the initial forming stage and also after analysis of legal acts and the doctrine as such we may set a provision of the fact that positive law which regulates legal intercourse of insurance has appeared earlier than the doctrine of the law of insurance itself. The consequences of absence of the doctrine of the law of insurance are observable while analyzing the article of the Civil Code of the Republic of Lithuania which regulates the contractual intercourse of insurance (Civil Code, Articles 6.987 - 6.1018) - here we observe the influence of the article of Civil Code of the Russian Federation. Backwardness of the doctrine from the positive law depresses its meaning and influence which generally acts on the law. The doctrine of law which has fallen behind the positive law has become dependant on it - it plays the function of explaining of the positive law, of course, when looks for the point of dispatcher to the principles of the law.

Legal intercourses of insurance are not thorough analyzed by Lithuanian scientists working in the sphere of the law. It can be number of reasons but, according to author's opinion, the main is the reason that proceeding with social - totalitarian and over passing it to democratic system which is

predicated by liberation of the market the national doctrine of law must be created first of all and by this reason particular institutions of the law must “wait and have the patience for their own succession”. The Particular aspects of the Insurance Law in Lithuania analyzed V. Mikelėnas, E. Sinkevičius, R. Stankevičius, S. Bulka, S. Cirtautienė, T. Talutis, L.V. Papirtis, T. Rudzkis, and others.

Among all of Lithuanian scientists who have analyzed the contractual intercourses of insurance the input of T. Kontautas is to be distinguished.

On the contrary than in Lithuania in other states the obligation of disclosure the information in legal intercourses of insurance has attained the great interest and this problem is analyzed by the scientists.

The attention must be paid to the fact, that the problem of the disclosure of information in legal intercourses of insurance is being searched not only by law sphere scientists, but also by scientists of the spheres of other sciences. The main researches are concerned with obligation of disclosure the information in legal intercourses of insurance are effected by the scientists working in the field of economics. The excellent example is the problem of asymmetry of information formed in economical sciences which shows what the meaning the imbalance of information and obligation of disclosure the information which is incorrect fulfilled can have social intercourses. Having the purpose to disclose the content of the obligation of giving the information and to find methods of solving the problems mentioned above, the problems of asymmetry of information stated by scientists of economics are analyzed within this thesis.

The obligation of disclosure the information in legal intercourses of insurance is inseparable with Roman law under which was formed the first as indistinguishable part of the principle of fairness.

Historical background and the meaning of obligation to disclose the information in legal intercourses of insurance were analyzed by J. F. O'Connor, D. J. Ibbetson, R. Sefton – Green, and the others. The work of these scientists has helped to determine genesis and course of development of obligation to disclose the information.

The theories common to all contractual intercourses which have the aim to justify the obligation to disclose information were formed by the following famous scientists, philosophers and scholars: Mark Tullius Cicero, Hugo Grotius, and Samuel von Pufendorf. The attention must be paid to the fact the theories concerning obligations to disclose information which were formed by these scholars in current law of the insurance contracts are successful for their practical implementation, for example, the theory of Samuel von Pufendorf concerning the fair price has become successfully implemented in Annex III of the Directive 2002/83/EC of the European Parliament and of the Council of 5 November 2002 concerning life assurance (according to Annex III of the

mentioned Directive, the insurer ought to disclose to the policyholder the consist of the insurance premium according to insured risks).

The influence of European contract's law on the contract's law of insurance also on obligation to disclose information was analyzed by M. Clarke, J. Basedow and by other scientists. From the point of view of the author, for further development of the obligation to disclose information in the intercourses of the insurance the considerable meaning will have the activities of the European working group of the contracts of making the insurance which consolidate such scientists working in the field of the law of insurance as M.A. Clarke, J. Basedow, H. Cousy, J. Birds and H. Heiss.

The obligation to disclose information of particular individuals of legal intercourses of the insurance (the policyholder, beneficiary, insured person, the insurer and insurance intermediaries) was analyzed in thesis in accordance with legal doctrines of Great Britain and also with continental doctrines of European law, and case law.

Approval of the research results

The content of the theses is discussed and approved at the Department of Civil and Commercial law, at Faculty of law of Mykolas Romeris University. The part of results which were performed is published in scientific articles based in edition "Jurisprudencija" - the edition of scientific works which are published by Mykolas Romeris University: Insurable Interest – the Key Element of Insurance. See in: *Jurisprudencija*, 2006, 5(83); The Subject Matter of *Uberrimae fidei* Doctrine Applicable to Insurance Contracts. See in: *Jurisprudencija*, 2007, 5(95);

It must be taken the note of the fact that the part of results which were performed on 18th of November, 2005, were represented in a scientific announcement "The Reform of Insurance Law of the Republic of Lithuania – implementation of the European Union insurance law" at the scientific conference "Alterations of the Commercial law after Lithuania became a member of European Union" (the organizer of this conference - the Department of the Civil and Commercial law at Faculty of law of Mykolas Romeris University). The results of the scientific researches in the form of the report were presented on the 15th of January, in 2008, at the Institute of Comparative law of Switzerland, Lausanne, Switzerland.

In 2006 -2007, the author has participated and executed the program of bachelors' studies in Mykolas Romeris University "Law and Management" - the course of the studies of Insurance using the distance means where he used research data received during the period of preparation of his theses. It must be taken the note that course, mentioned above, of studies of the field of insurance using the distance means was certified at the Department of Civil and

Commercial Law of Mykolas Romeris University (the minute of the meeting No 1CKK - 11 of 23 of May, 2007).

Practical implications of the theses

An accomplished research and its results that were accomplished during the process of preparation of these theses all are used while reading lectures for students of Mykolas Romeris University on the subject of “Law of Insurance”. The data received during the process of preparation of these theses were used for preparing the program of bachelors’ studies in Mykolas Romeris University on the subject “Law and Management” - the course of the studies of insurance using the distance means.

In the thesis are represented the conclusions and recommendations, which might help legislators to improve provisions of the acts, which regulate the obligation to disclose information in the contractual intercourses of insurance - also to disclose it for courts, after explaining and implementing them. Also the results which are represented in the theses might be useful for Insurance Supervisory Commission of the Republic of Lithuania, and also for the State Consumer Rights Protection Authority that strive for implementation of security of the consumers’ (of the policyholders’) rights and interests.

The defensive theses

1. Qualified implementation of obligation to disclose information in contractual intercourses of insurance is a basis of fair insurance’s market. The fairness is the main component which motivates reciprocal confidence of the parties, which make insurance contracts and also an effective development of the market.

2. An obligation to disclose the information in legal intercourses of insurance must not be treated as absolute. The insurer and the policyholder, both are dependant on the disclosure of information, on its extent, the method and the form. An extent of obligations to disclose the information which belongs to particular individual of legal intercourses of insurance must not violate his own rights, and also the rights of these people who have a right to receive information.

3. In European Union for regulation of rendering services of insurance by distance means is taken inadequate method, because it creates double (over) regulation and don’t resolve specific problems of rendering of services of insurance by distance means.

Methodology of the theses

During preparation of these theses theoretical and empirical methods of scientific researches were used. The chosen subject of the research that is -

genesis, development, and also development perspectives of the obligation to disclose information in legal intercourses of insurance; also the analysis of obligation to disclose the information in the states, which are regulated by common or the continental law - has influenced using various scientific methods.

An obligation to disclose information in contractual intercourses of insurance has its origin in principle of fairness (*bonae fidei*) used in Roman law, and by this reason, having the purpose to identify relations between *bonae fidei* in Roman law and the obligation to inform, which is a feature of intercourses of insurance, historical method is used in the theses. It must be noted, that this historical method also was used, when the development of obligation to disclose information in contractual intercourses of insurance was analyzed.

While performing scientific researches, also the comparative scientific method was used. Attention must be paid also to this fact that the obligation to disclose information in continental and common law systems has developed unequally. Though the common law system has taken fairness principle from the Roman law and this principle has applied to legal intercourses of insurance, nevertheless this principle latter has been transformed by case law and became a doctrine of obligation to disclose information in legal intercourses of insurance (*uberrima fides*). Taking in consideration this mentioned factor, only when comparing the positive law of the continental law with the doctrine (*uberrima fides*) stated in the common law system, it was possible to state similarities and differences of obligation to disclose information in contractual intercourses of insurance. While using the method of comparative jurisprudence, legal acts of Lithuanian Republic were compared with case law, which is also concerned with obligation to disclose information in legal intercourses of insurance, and also the comparison was made with analogue legal acts and case law of other states.

In this work the teleological method is used having the purpose to reveal the aims of juridical regulation of obligation to inform while being within legal intercourses of insurance, and also to state interests and social values of these different social groups (of insurers and the consumers) whose interests and social values legal regulation strives to harmonize. The teleological method reveals immanent meaning of legal regulations or of the decision of the court and points out what interpretations of them are possible, and, if apply these interpretations, what sub sequences are possible. Taking in mind all these features of teleological method, mentioned above, we must say that this method was used in theses not only for analysis of legal acts, but also for analysis of decisions of the courts and judgments analysis, because these theses have aim

to reveal how different juridical theories could be implemented in praxis of the courts.

With reference to linguistic method, in legal acts, which regulate the obligation to disclose information, the meanings of the used terms have been explained. We must take note of this fact that linguistic method in analysis of legal acts of European Union, while searching for explains the content of particular concepts, also is coordinated with the comparative method.

An obligation to disclose information in legal intercourses of insurance cannot be valuated as being apart from the Civil law. Scientific method of systemic analysis has helped to assess the links between the obligation to disclose information in legal intercourses of insurance and with the Civil law, and its' principles. We must take note of the fact that the usage of systemic analysis has influenced systemic character of the law itself, and also the systemic nature of the positive law.

The main empirical method of the scientific research, which was used while effecting exploration, is the analysis of the documents. While using the method, mentioned above, legal acts of Lithuanian Republic and other states, including stated of European Union, also their preparation materials, and the decisions of the courts of Lithuanian Republic and of other states were analyzed.

During scientific research conversation method was used also. Using this following method the opinion of scientists' working in the field of law, of judges, of advocates and other lawyers was investigated, concerning regulations of the obligations to disclose information in legal intercourses of insurance, and also concerning realization of other theoretical and practical and practical problems.

It must be noted, that the method of conversation was applied also during scientific research at the Faculty of Law in Masaryk University, Brno, Czech Republic, and in Institute of the Comparative law, in Switzerland, Lausanne, Switzerland.

Conclusions and recommendations

An analysis of obligation to disclose information in intercourses of insurance, which is performed in theses, demonstrates that indicated obligation is constituent of principle of fairness. Subject to systems of the law (common and continental systems of the law), the obligation to disclose information in the intercourses of insurance was "excluded" from the area of principle of fairness because of precedents of praxis of the courts and also standards of the positive law. Independent of this after applying and interpreting regulative standards concerning obligation to disclose information, it must be valuated not only particular precedents of case law, but also principle of fairness.

The correlations of obligation to disclose information with principle of fairness also demonstrate those theoretical ideas, on the ground of which the mentioned obligation in contractual intercourses is based. We must take the note of the fact that obligation of the parties existing within legal intercourses of insurance to disclose information is not and not can be interrelated with insurance's contract itself or with positive law. The obligation to disclose information upstarts then, when contractual legal intercourses still not exist, therefore, the theories which state the fact, that such an obligation starts from the contract must be assessed critically. To state that positive law is the origin of obligation to disclose information also is not enough reasonable, because the positive law subject to considerations might not predict such obligation (for example, in Great Britain the positive law does not regulate the obligation to disclose information, except the case of maritime insurance). Consequently, the obligation to disclose information is related with fiduciary character of legal intercourses and, as it is known, with principle of the fairness.

The obligation to disclose information in legal intercourses of insurance is relevant not only to jurisprudence, but also to other social sciences. Information asymmetry theory formed by economical science had demonstrated, that inadequate regulation of obligation to disclose information influence directly insurance's market - the policyholders because of asymmetry of information can not choose insurance services corresponding to their interests; pre-eminence of assured having more information than insurer raises the negative screening problem; also inadequate regulation of obligation to disclose information inherent to insurance intermediaries might also rise the problem of the conflict of interests.

Historical analysis of obligation to disclose information in legal intercourses of insurance has demonstrated that indicated obligation within contractual relations was formed in Roman law and by means of reception was absorbed by modern Civil law. Formation and development of obligation to disclose information in legal intercourses of insurance was influenced by peculiarities of contractual intercourses, which were typical to sea transit, and also the risks threatening to the load and the ship. Taking into consideration this fact, that the insurer could not control, weather object of the insurance is not insured after the insured event (the risk), the obligation to disclose information has formed and became the means of assertion of the interests of insurer; it also intended the policyholder to be fully fair (an obligation to disclose essential information, although the insurer doesn't request it) against the insurer (*uberrima fides*).

The content of obligations of policyholder to disclose information is different and depends on the system of law. In states (Great Britain) with the common legal system the obligation of policyholder to disclose information has no straight limits. The policyholder must know what information is essential for

insurer and then, beyond this pointed obligation infringement, irrespective of fault of policyholder, one-off effect means might be applicable - the contract is declared to be invalid *ab inito*. On the contrary, in states with the continental legal systems, an infringement of obligation of policyholder to disclose information is possible only when the fault of policyholder is given. Also the effect means for infringement of such obligation are dependant on the form of the fault of policyholder.

As concerns differences of positive law existing in states, there is no equable essential concept concerning the fact, what information the policyholder ought to disclose to insurer. In states with the common law systems in order to identify essential content of information, the prudent insurer criteria is used, and in states with continental law systems in order to identify essential content of information - the criteria is the individual insurer. Using criteria of prudent and (or) individual insurer regardless ability of policyholder to know essential information, all this not warrant security of rights of the policyholder and also extent of the obligation to disclose information becomes exclusively dependant on insurer.

The theories having content of different causality determine differences of the concept concerning essential information - in some states it is essential to state causality between decision of insurer to frame the insurance contract and the disclosure of information; in others the causality must be stated between impenetrability of information and insurance risks. The comparison of different theories having different causality acceptance demonstrate that more objective (they have less possibilities for subjective valuation) theory is the one, which states the causality between obligation to disclose the information and the insurance risks.

Restriction of obligation of policyholder to disclose information and having discrimination aims does not absolutely match the legal acts, which regulate discrimination. The positive law still didn't solve the problem concerning ability to use information relative with personal qualities and existing in contractual intercourses of non-life insurance. Usage the personal qualities in a case of valuating risks of insurance help to overcome problems of asymmetry of information, but incorrect differentiation might rise the problem of discrimination of the persons.

The obligation to disclose information due to third persons (to insured person and to beneficiary) is not regulated by positive law of Republic of Lithuanian. Not always these left gaps of the law might be solved if analogy of the law and right is applied. Having the purpose to get off the improper actions belonging to third persons, it is necessary to regularize proper the obligation of disclosure of information and also sub sequences which are applicable in case

of infringement of this obligation. Author offers to append article 6.993 of the Civil Code with new recital and arrange it as follows:

“9. The obligation of the policyholder stated in this article to disclose information *mutatis mutandis* is applicable to insured person”.

The origin of obligation of insurer to disclose information concerns with proper informing the policyholder on the service of insurance, i.e. the insurer must have the aim that the policyholder might purchase the insurance's product matching only his own interests.

The obligation of insurer to act fairly and also to disclose proper and true information originates prior to concrete pre-contractual intercourses of insurance (for example, if the insurer is using advertisement). Also the note must be taken, that the indicated obligation, which appeared in pre-contractual intercourses does not disappear in contractual intercourses and in case when contract of insurance becomes terminated (for example, when insurer administers the prohibitive event after expiration of the terms of the contract).

For obligation of the insurer to disclose the information the principle of evidence and transparency is applied: the information must be given easily (in the usual way), in understandable language; given information must be legible; information must be given in tangible format; information must be available for everybody. The evidence and transparencies of the information is concurrent with language requirements, i.e. the disclosure of the information must be performed in a language, which is understandable for policyholder.

The analysis of obligations of insurer to disclose information in contractual intercourses of the insurance has demonstrated that the obligation of insurer to inform policyholder concerning one's status is not properly regularized, i.e. the policyholder is able to valuate insurer's circumstances only, however, not his positions either financial position, and not his capability to discharge his liabilities in future. The pointed gap of regulation creates the asymmetry of information, and the policyholder is able too be wrong in choosing proper insurer.

In legal intercourses of agency of insurance the intermediary must reveal not the fact of representation, but also mutual relationships of the representative and the insurer. The revelation of the relationships wit insurer warrants transparency of market of the insurance and gives the possibility for customer to choose disinterested agent of insurance.

The practice of paying the commission's compensation, which is accredited in intercourses of insurance (independent agent of insurance is representing one of the parties' (policyholder), but the reward pays other party (insurer) necessitate conflict of interest of independent agent of insurance. The problem of the conflict of interests in the sphere of insurance's agency still is not resolved in Directive 2002/92/EC of the European Parliament and of the

Council of 9 December 2002 on insurance mediation. The analysis accomplished in these has shown that the principle of fair analysis itself is not sufficient that the problem of conflict of interests is to be solved. Regularizing of legal intercourses, which is concerned with paying commission's compensation for insurance intermediaries, for example, proscription to pay further commission's compensation, and also the transparency of commissions compensation - it is one of possible methods how to solve the interest's conflict problem among the insurance agents.

The obligation of insurance's agents to disclose the information is not related to consumers only, and it means that the agents of insurance must disclose the information to all insurance clients (i.e. to consumers and to other persons). By this is secured, that qualitative services given by insurance's agents might receive as many persons as possible.

The analysis of services of the insurance by distance means has shown, that legal acts published in European Union and which regulate providing of such kind of services by distance means, are not sacred only for legal intercourses of the insurance. Because of such regulating today appears the competition of many regulating legal acts of European Union having the aim to regulate insurance's activities, and also of other legal acts of European Union, which regulate services of insurance by distance means. Juridical acts published in European Union which regulate services of insurance by distance means, now duplicate juridical acts of European Union, which regulate insurance activities or, we may say, they fail to regulate peculiarities of proper insurance's services - when insurance's services are provided by remote means, and these features are inherent only for services by remote means. We may draw inference from the fact that the means of regulating services by remote means that was chosen by European Union (the services by remote means are regulated by the legal act common for all financial services) is not purely proper for insurance's services.

Juridical acts of European Union, which regulate providing services by distance means are not incorporated to national legal acts, which regulate insurance activities (for example, European Union juridical acts, which regulate providing insurance services are transposed to the Law on Information Society Services of the Republic of Lithuania and also the Law on Consumer Protection of the Republic of Lithuania - in this case an Law on Insurance doesn't regulate the disclosure the information, when services are provided by remote means). These pointed conditions necessitated the fact that different institutions are born, which supervise disclosure of information in intercourses of the insurance (it is the Insurance Supervisory Commission of the Republic of Lithuania, the State Consumer Rights Protection Authority and the Information Society Development Committee under the Government of the Republic of Lithuania), then the consumer of services is under compulsion to search for information

concerning information disclosure in some different legal acts; and we also can to say that for consumer it might be enough complicated to say, for what extent the subsidiary, excluding legal acts that regulate insurance activities, other legal acts are applicable to intercourses of insurance.

The legal acts those regulate providing service in distance means do not oblige the State-members to create effective and efficient procedures for solving the claims between delivers of services and handling those ones. This factor must be evaluated being a gap of regulating the services by distance means, especially in these cases, when the contract when it is concluded by distance means has an international component (when the contracting parties are the representatives of the different member states.).

LIST OF SCIENTIFIC PUBLICATIONS

1. ZAVECKAS, K. Insurable Interest – the Key Element of Insurance. *Jurisprudence: Research papers*, 2006, 5(83), p. 109 – 115.
2. ZAVECKAS, K. The Subject Matter of *Uberrimae fidei* Doctrine Applicable to Insurance Contracts. *Jurisprudence: Research papers*, 2007, 5(95), p. 83 – 90.

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

1. ZAVECKAS, K. Draudimo interesas – pagrindinis teisinių draudimo santykių elementas. *Jurisprudencija: mokslo darbai*, 2006, 5(83), p. 109 – 115.
2. ZAVECKAS, K. *Uberrimae fidei* principo turinys draudimo sutartiniuose teisiniuose santykiuose. *Jurisprudencija: mokslo darbai*, 2007, 5(95), p. 83 – 90.

ANNOUNCEMENTS AT THE SCIENTIFIC CONFERENCES ON THE THEME OF DISSERTATION

1. Announcement theme: “The Reform of Insurance Law of the Republic of Lithuania – implementation of the European Union insurance law”, conference was organized by Civil and Commercial Law Department of the Faculty of Law of Mykolas Romeris University, Vilnius, Lithuania, 18th November 2005.
2. Announcement theme: “Duty of disclosure in insurance”, the Swiss Institute of Comparative Law, Lausanne, Swiss Confederation, 15th of January 2008.

PRANEŠIMAI DISERTACIJOS TEMA MOKSLINĖSE KONFERENCIJOSE

1. Skaitytas pranešimas tema: „Lietuvos draudimo teisės reforma – Europos draudimo teisės perkėlimas į Lietuvos nacionalinę teisę“, mokslinės konferencijos rengėjas – Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedra, Vilnius, Lietuva, 2005 m. lapkričio 18 d.
2. Skaitytas pranešimas tema: „Pareiga atskleisti informaciją draudimo santykiuose“, Šveicarijos Lyginamosios teisės institutas, Lozana, Šveicarijos konfederacija, 2008 m. sausio 15 d.

THE SCIENTIFIC RESEARCH ON DISSERTATION THEME IN TRAINEESHIP

1. 2008 – traineeship at the Swiss Institute of Comparative Law, Lausanne, Swiss Confederation.
2. 2007 – traineeship at the Law Faculty of Masaryk University, Brno, the Czech Republic.

MOKSLINIAI TYRIMAI DISERTACIJOS TEMA STAŽUOTĖSE

1. 2008 m. – stažuotė Šveicarijos Lyginamosios teisės institute, Lozana, Šveicarijos konfederacija.
2. 2007 m. – stažuotė Masaryko universiteto Teisės fakultete, Brno, Čekijos Respublika.

CURRICULUM VITAE

Personal details

Name Kazimieras ZAVECKAS
Address Klevinés str. 8-1, Avižieniai, LT-14180 Vilnius district,
Lithuania
Telephone +370 6 87 71051 (mobile)
E-mail kazimieras.zaveckas@gmail.com (personal)
kazimieras.zaveckas@seb.lt (office)
Date of birth 23 of July 1978

Education

2004 – Present Doctoral studies at the Department of Civil and
Commercial Law, Faculty of Law, Mykolas Romeris
University, Ateities str. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania
1996 - 2001 Master of Laws, Faculty of Law, Mykolas Romeris
University, Ateities str. 20, LT-08303 Vilnius Lithuania

Employment

2005 – present Lecturer of the Department of Civil and Commercial Law,
Faculty of Law, Mykolas Romeris University
2007 – present Head of Compliance Unit, SEB bankas AB
2001 – 2005 Deputy Head of Legal Division of the Insurance
Supervisory Commission of the Republic of Lithuania
2001 Judge Assistant, the Supreme Administrative Court of
Lithuania
2000 – 2001 Chief Lawyer, Military Enrolment Administration Service
under Ministry of Defence

GYVENIMO APRAŠYMAS

Asmens duomenys

Vardas ir pavardė Kazimieras ZAVECKAS
Gyvenamoji vieta Klevinės g. 8-1, Avižienių sen., LT-14180 Vilniaus rajonas, Lietuva
Telefono Nr. 8 6 87 71051 (mobilus)
El. paštas kazimieras.zaveckas@gmail.com (asmeninis)
kazimieras.zaveckas@seb.lt (darbo)
Gimimo data 1978 m. liepos 23 d.

Išsilavinimas

2004 – dabar Mykolo Romerio universiteto Civilinės ir komercinės teisės katedros doktorantas, Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
1996 - 2001 Teisės magistras, Mykolo Romerio universitetas, Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva

Darbo patirtis

2005 – dabar Mykolo Romerio universiteto Civilinės ir komercinės teisės katedros lektorius
2007 – dabar AB SEB banko Veiklos derinimo skyriaus vadovas
2001 – 2005 Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos Juridinio skyriaus vedėjo pavaduotojas
2001 Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas teisėjo padėjėjas
2000 – 2001 Karo prievolės administravimo tarnybos prie Krašto apsaugos ministerijos Teisės skyriaus vadovas

PAREIGOS ATSKLEISTI INFORMACIJĄ DRAUDIMO SANTYKIUOSE TURINYS: TEORINIAI IR PRAKTINIAI ASPEKTAI

Santrauka

Temos aktualumas ir mokslinis naujumas

Pareiga atskleisti informaciją – tai sąžiningumo principo, atsiradusio romėnų teisėje, sudėtinė dalis. Šiuolaikinėje visuomenėje moraliniai – teisiniai principai yra aukščiau už pozityviąją teisę, nes teisė kildinama iš visuomenės ar paties asmens kultūrinio aktyvumo, mainų lygiavertiškumo. Sąžiningumo principas taip pat yra neatskiriamas ekonominės apyvartos elementas. Prekių, paslaugų ir darbų rinkų efektyvus funkcionavimas yra neatsiejamas nuo sąžiningumo asmenų elgesio. Pareiga atskleisti informaciją, kaip sąžiningumo principo sudėtinė dalis, nepraranda savo reikšmės ir išskirta iš nurodyto principo kaip pozityviosios teisės norma kontinentinės teisės sistemoje ar kaip teismų praktikos precedentas bendrojoje teisėje.

Draudimo sutartis – tai sandoris, anot Lordo Mansfield 1766 m. suformuluoto precedento, reikalaujantis didžiausio šalių pasitikėjimo, pagal kurį tiek draudikas, tiek draudėjas privalo būti visiškai atviri bei atskleisti visą esminę jiems žinomą informaciją. Kyla klausimas, ar informacijos atskleidimo pareiga, atsiradusi Romėnų teisėje bei Lordo Mansfield 1766 m. adaptuota draudimo teisiniams santykiams, neprarado savo aktualumo šiuolaikinėje draudimo sutarčių teisėje.

Draudimo teisiniai santykiai nėra statiniai, visuomeninių santykių raida įtakoja draudimo sutarčių teisės nenutrūkstamą vystymąsi. Vadinasi, informacijos atskleidimo pareigos reguliavimas turi suspėti su naujausiais mokslo atradimais (pavyzdžiui, informacijos, susijusios su genetinių tyrimų duomenimis, naudojimo draudimo sutartiniuose santykiuose pagrindumas), atskirų draudimo rūšių raida (pavyzdžiui, informacijos atskleidimo ypatumai, kai sudaromos draudimo nuo pagrobimų rizikos (angl. *kidnapping insurance*) draudimo sutartys), vartojimo įpročių pasikeitimais (pavyzdžiui, informacijos atskleidimo ypatumai, kai draudimo sutartys sudaromos elektroninio nuotolinio ryšio priemonėmis) ir pan.

Europos sutarčių teisės, taip pat ir draudimo teisės, unifikavimo idėja yra svarbi mokslui. Sutarčių teisės harmonizavimas turės įveikti skirtingų nacionalinių teisės sistemų tradicijas bei bus iššūkis valstybių narių civilinės teisės doktrinoms ir teismų praktikai. Draudimo sutarčių teisės unifikavimui Europos

Sajungoje skiriamas ypatingas dėmesys. Vadinasi, su harmonizuota draudimo sutarčių teise bus unifikuota ir pareiga atskleisti informaciją. Nurodytas aspektas yra aktualus mokslui ne tik kaip šiuo metu vykstantis procesas, kurio metu derinami skirtingi valstybių interesai, bet ir kaip perspektyva, kuri turės įtakos nacionalinei draudimo sutarčių teisei bei, žinoma, pareigai atskleisti informaciją.

Ilgą laiką draudimo teisiniuose santykiuose pareiga atskleisti informaciją buvo suprantama tik kaip draudėjo pareiga. Šiuolaikinėje visuomenėje vartotojų teisių ir interesų apsaugos idėja skatina atidžiau nagrinėti draudiko pareigos atskleisti informaciją turinį. Draudimo paslaugų sudėtingumas yra vienas pagrindinių klausimų, verčiančių diskutuoti, ar draudimo paslaugų vartotojai visada įsigyja jiems tinkamą paslaugą, ar tinkamai supranta savo teises ir pareigas. Pareiga atskleisti informaciją yra priemonė sprendžianti draudimo paslaugos vartotojo turimą informacijos deficitą, tačiau kaip ši priemonė turi būti naudojama ir koks jos turinys, gali atsakyti tik doktrina.

Pareigos atskleisti informaciją suabsoliutinimas (pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje draudėjas privalo žinoti, kokią esminę informaciją jis privalo atskleisti draudikui), taip pat atskirų draudimo sutartinių santykių šalių interesų apsaugos išplėtimas (pavyzdžiui, Rusijoje draudėjo pareiga atskleisti informaciją turi aiškia ribą – privaloma atskleisti tik draudiko nurodytą informaciją) neturi būti pagrindas piktnaudžiauti teise. Mokslas, nagrinėjantis pareigos atskleisti informaciją turinį, turi pateikti pagrindimą bei tinkamai suorientuoti įstatymų leidėją, kaip subalansuoti pareigos atskleisti informaciją ir teisės gauti informaciją santykį.

Draudimo tarpininkai yra neatsiejama draudimo sutartinių santykių dalis. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikoje naudojantis draudimo tarpininkų paslaugomis sudaroma apie 51 procentas visų ne gyvybės draudimo sutarčių bei 96 procentai visų gyvybės draudimo sutarčių. Nurodyti empiriniai duomenys rodo, kad draudimo tarpininkai yra ypatinga grandis, jungianti draudimo sutarties šalis. Draudimo tarpininkas yra ne tik informacijos perdavimo kanalas tarp draudiko ir draudėjo, jam taip pat būdinga savarankiška informacijos atskleidimo pareiga (pavyzdžiui, nepriklausomi draudimo tarpininkai turi pateikti draudėjui informaciją apie rinkoje siūlomas draudimo paslaugas). Pareiga atskleisti informaciją draudimo tarpininkavimo santykiuose aktuali ne tik dėl Europos Sąjungos teisės aktų (2002 m. gruodžio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/92/EB dėl draudimo tarpininkavimo) analizės, kurios tikslas yra nustatyti tikrąją Direktyvos prasmę, tikslus bei turinį, kad ji būtų tinkamai perkelta į nacionalinę teisę, bet ir dėl draudimo tarpininkavimo santykiuose egzistuojančios interesų konflikto problemos. Interesų konfliktas tarp draudiko ir draudimo tarpininko bei draudėjo ir draudimo tarpininko yra sąlygotas draudimo tarpininkavimo paslaugų teikimo praktikos (pavyzdžiui, pagal susiforma-

vusių praktiką draudimo tarpininkui, veikiančiam draudėjo vardu ir interesais, komisinį atlyginimą moka draudikas). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ekonomikos mokslas, identifikavęs informacijos asimetriją atstovavimo santykiuose, kaip vieną esminių jos priežasčių nurodo interesų konfliktą, o tai suteikia teisės mokslui rimtą pagrindą, pradėti tyrimus bei ieškoti teisinių nurodytos problemos sprendimo būdų.

Pareiga atskleisti informaciją aktuali ir dėl specifinių paslaugų teikimo būdų. Kaip ir buvo minėta, šiuolaikinės technologijos leidžia sudaryti sandorius per atstumą pasinaudojant įvairiausiomis ryšio priemonėmis. Draudimo paslaugų teikimas nuotoliniu būdu automatiškai sukelia informacijos atskleidimo problemas, kurios sieja tiek draudiką (draudikui reikia informacijos apie draudimo riziką), tiek draudėją (draudėjui reikia informacijos apie draudimo paslaugą). Atkreiptinas dėmesys į tai, jog informacijos atskleidimo aktualumą, kai paslaugos teikiamos nuotoliniu būdu įrodo Europos Sąjungos skiriamas išskirtinis dėmesys šiam klausimui. Informacijos atskleidimo pareiga, kai draudimo paslaugos yra teikiamos nuotolinio ryšio priemonėmis, taip pat yra aktuali dėl Europos Sąjungos pasirinkto nuotolinių paslaugų reglamentavimo būdo. Draudimo nuotolinės paslaugos yra inkorporuotos į teisės aktus, kurie nustato bendrus reikalavimus visoms nuotoliniu būdu teikiamoms finansinėms paslaugoms. Nurodytas reguliavimo būdas sukuria draudimo veiklą bei nuotolinių paslaugų teikimą reglamentuojančių Europos Sąjungos teisės aktų konkurenciją bei apsunkina jų pritaikymą ir įgyvendinimą praktikoje.

Pasirinkta darbo tema yra ne tik aktuali, bet ir nauja Lietuvos teisės moksle. Nors laisva draudimo rinka funkcionuoja jau daugiau kaip 17 metų, išsami pareigos atskleisti informaciją mokslinė analizė nebuvo atliekama. Mokslinės doktrinos trūkumas nulemia tai, jog sprendami pozityviosios teisės taikymo klausimus, susijusius su informacijos atskleidimo pareiga draudimo sutartiniuose santykiuose, teismai neturi atramos, leidžiančios tiksliai suvokti įstatymų leidėjų ketinimus bei teisės normos tikslus. Pažymėtina, jog atskiri, fragmentiški mokslo darbai, susiję su pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose, neleidžia susiformuoti nuosekliai doktrinai, apimančiai visus su informavimo pareiga susijusius aspektus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos mokslo doktrinoje ypač trūksta mokslo darbų, kuriuose būtų analizuojamos pareigos atskleisti informaciją teorijos, istorinė raida, santykis su kitomis mokslo šakomis, lyginamoji kontinentinės ir bendrosios teisės sistemų analizė, taip pat pareigos atskleisti informaciją vystymosi perspektyvos.

Draudimo teisinių santykių naujumas, dinamiškumas, teismų praktikos formavimasis, Europos Sąjungos draudimo sutarčių teisės harmonizavimo idėjos bei mokslinės analizės trūkumas rodo, jog draudimo teisiniai santykiai yra aktuali tema mokslinei analizei ir diskusijai. Disertanto pasirinkta tema nagrinėja

tik vieną, bet bene svarbiausią draudimo teisinių santykių elementą – tai pareigą atskleisti informaciją, jos teorinius ir praktinius aspektus.

Tyrimo objektas

Šio darbo tyrimo objektas – informacijos atskleidimo pareiga draudimo teisiniuose santykiuose, jos kilmė, istorinė raida, paskirtis bei praktinio įgyvendinimo ypatumai.

Pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose yra nagrinėjama teoriniu bei praktiniu aspektu. Tai atsispindi ir darbo struktūroje – pirmoje dalyje analizuojami su pareigą atskleisti informaciją susiję teoriniai klausimai, o kitose praktinio realizavimo ypatumai bei problematika.

Teorinėje darbo dalyje nagrinėjama pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose genezė, pagrindinės teorijos bei doktrinos, kurios aiškina ir grindžia pareigos atskleisti informaciją egzistavimą teisiniuose santykiuose. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad disertacijos teorinėje dalyje ypatingas dėmesys yra skiriamas kitų socialinių mokslų, nagrinėjančių pareigą atskleisti informaciją, tyrimų rezultatų analizei. Teisė yra tik įrankis visuomeniniams santykiams reguliuoti, todėl atliekant mokslinius tyrimus negalima apsiriboti tik teisinio reguliavimo metodais ir pozityviosios teisės reguliavimo objektu. Kitos mokslo šakos padeda atskleisti visuomeninio santykio ypatumus, suteikia galimybę pažvelgti į visuomeninius santykius kitomis akimis. Teorinėje darbo dalyje taip pat nagrinėjama, kaip pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose atsirado bei evoliucionavo bendrosios ir kontinentinės teisės sistemose, taip pat kokios pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose perspektyvos Europos sutarčių teisės kontekste.

Disertacijoje, kaip ir buvo minėta, dalis tyrimų yra skirta praktinei pareigos atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose analizei. Tuo tikslu darbe yra nagrinėjama kiekvieno draudimo teisiniuose santykiuose dalyvaujančio subjekto pareiga atskleisti informaciją atskirai. Šiame darbe atlikti tyrimai apima Lietuvos Respublikos bei kitų valstybių, taip pat ir Europos Sąjungos, pozityviosios teisės, teismų praktikos analizę, kiek tai susiję su pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose.

Darbo tikslas ir uždaviniai

Šio darbo tikslas – kompleksiskai išanalizuoti pareigą atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose reglamentuojančius teisės aktus, taikomus principus, teismų praktiką, kitų mokslo šakų tyrimų duomenis bei identifikuoti teisinio reguliavimo spragas ir teisės praktinio taikymo problemas, taip pat pateikti pasiūlymus dėl tyrimo metu nustatytų problemų sprendimo būdų.

Atsižvelgiant į nurodytą darbo tikslą moksliniam tyrimui yra keliami šie uždaviniai:

1. išanalizuoti pareigos atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose genezę bendrosios ir kontinentinės teisės sistemose, taip pat nustatyti, kokios galimos pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose vystymosi perspektyvos Europos sutarčių teisės (Europos civilinio kodekso) kontekste bei, kokia galima raidos įtaka Lietuvos draudimo sutarčių teisei;
2. išanalizuoti pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose vartojamas sąvokas bei nurodyti jų vartojimo galimybes ir ribas;
3. išanalizuoti kiekvieno draudimo teisinio santykio dalyvio (draudėjo, draudiko, apdraustojo, naudos gavėjo bei draudimo tarpininko) pareigos atskleisti informaciją turinį bei identifikuoti praktines teisės taikymo problemas;
4. išanalizuoti pareigos atskleisti informaciją ypatumus, kai draudimo paslaugos yra teikiamos nuotoliniu būdu.

Tyrimo hipotezė

Pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose apima draudimo sutarties šalių ir draudimo tarpininkų teisinę pareigą veikti sąžiningai (pareiga atskleisti informaciją – sąžiningumo principo dalis) bei yra draudimo sutartinių santykių pagrindas.

Darbo struktūra

Darbo struktūrą nulėmė pasirinktas tyrimo objektas, darbo tikslai bei uždaviniai. Disertaciją sudaro įvadas, dėstomoji dalis (penki skyriai), išvados ir pasiūlymai, naudotų šaltinių ir literatūros sąrašas, taip pat darbo pabaigoje pateikiamas autoriaus mokslinių publikacijų sąrašas.

Pirmajame skyriuje analizuojamos šios bendrosios nuostatos, susijusios su pareiga atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose: informacijos asimetrija bei jos pasireiškimas draudimo teisiniuose santykiuose; *uberrima fides* principo draudimo sutartyse genezė; pareigos atskleisti informaciją sutartiniuose santykiuose teorijos; pareigos atskleisti informaciją reguliavimo Europos draudimo sutarčių teisėje perspektyvos bei pareigos atskleisti informaciją perdraudimo sutartiniuose santykiuose ypatumai. Nurodyta pirmojo skyriaus struktūra neatsitiktinai yra teorinė, nes anot I. Kanto „praktika be teorijos yra akla“. Teorinė ir istorinė pareigos atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose analizė yra pagrindas, padedantis nagrinėti konkrečių draudimo teisiinių santykių subjektų (draudėjo, draudiko ir draudimo tarpininkų) pareigą atskleisti informaciją bei nustatyti praktines teisės taikymo ir reguliavimo problemas.

Antrajame skyriuje yra analizuojamas draudėjo pareigos atskleisti informaciją turinys. Nors skyriaus pavadinimas nurodo, jog turi būti nagrinėjama tik

draudėjo pareiga atskleisti informaciją, tačiau dėl draudimo teisinių santykių specifikos (draudimo sutartiniuose santykiuose taip pat dalyvauja tretieji asmenys – apdraustasis, naudos gavėjas, nukentėjęs trečiasis asmuo) analizuojama ir trečiųjų asmenų pareiga atskleisti informaciją. Disertacijoje yra pateikti tyrimų rezultatai apie draudėjo pareigos atskleisti informaciją reguliavimą ir kylančias praktines problemas ikisutartiniuose draudimo teisiniuose santykiuose bei sutarties galiojimo metu. Visapusiška draudėjo pareigos atskleisti informaciją turinio analizė galima tik tada, kai tiksliai yra žinoma pareigos apimtis. Tuo tikslu antrajame skyriuje nagrinėjama ne tik informacija, kuri privalo būti atskleista, bet ir informacija, kurios nereikia atskleisti, ar kurios atskleidimas yra ribojamas teisės, siekiant apsaugoti draudėjo interesą (pavyzdžiui, genetinių tyrimų duomenys). Taip pat paminėta, kad dėl draudėjo pareigos atskleisti informaciją reguliavimo skirtumų yra lyginamos bendrosios ir kontinentinės teisės sistemos.

Trečiajame skyriuje yra nagrinėjamas draudiko pareigos atskleisti informaciją turinys. Draudiko pareiga atskleisti informaciją yra siejama su vartotojų teisių apsaugos idėja, todėl nurodytame skyriuje, analizuojant pareigos atskleisti informaciją ribas, yra siekiama nustatyti vartotojų interesų bei draudiko galimybių pusiausvyros santykį. Pažymėtina, jog trečiajame skyriuje nagrinėjamas ne tik draudiko pareigos atskleisti informaciją turinys, bet ir pareigos išorinės išraiškos formos (informacijos pateikimo reikalavimai ir principai).

Ketvirtasis disertacijos skyrius yra skirtas draudimo tarpininkų pareigos atskleisti informaciją analizei. Draudimo tarpininkų vaidmuo draudimo teisiniuose santykiuose yra išskirtinis, abi draudimo sutarties šalys (draudikas ir draudėjas) naudojasi ar gali naudotis draudimo tarpininkų paslaugomis, tuo sukeldamos tarpininko interesų konfliktą (įgaliotojo – įgaliotinio problema), kuris gali turėti tiesioginę įtaką tinkamam pareigos atskleisti informaciją realizavimui. Disertacijoje yra nagrinėjamos draudimo tarpininkų interesų konflikto atsiradimo priežastys bei įtaka pareigai atskleisti informaciją. Taip pat ketvirtajame disertacijos skyriuje ypatingas dėmesys skiriamas Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių draudimo tarpininkų pareigą atskleisti informaciją, analizei bei praktiniam jų įgyvendinimui.

Penktoji disertacijos skyrius yra skirtas informacijos atskleidimo analizei, kai teikiamos draudimo paslaugos naudojant nuotolinio ryšio priemones. Ši dalis išskirta dėl nuotolinių paslaugų reguliavimo ypatumų. Nuotolinės draudimo paslaugos yra reglamentuojamos bendrai kartu su kitomis nuotolinėmis finansinėmis paslaugomis. Nurodyta aplinkybė sąlygoja tai, jog draudimo veiklą bei nuotolines paslaugas reglamentuojantys teisės aktai tam tikrais aspektais atlieka dvigubą reguliavimą arba dėl draudimo paslaugų specifikos neišsprendžia problemų, kylančių, kai draudimo paslaugos yra teikiamos nuotoliniu būdu (atsiranda teisės spragos). Atsižvelgiant į išdėstytą informaciją pažymėtina, jog

penktajame disertacijos skyriuje lyginami draudimo veiklą reglamentuojantys teisės aktai su nuotolines paslaugas reglamentuojančiais teisės aktais, identifikuojamos problemos (teisės spragos) bei dvigubo reguliavimo pasekmės.

Siekiant, kad darbas būtų nuoseklus ir aiškus kiekvieno skyriaus pabaigoje yra pateikiamos išvados, kurios atskleidžia nagrinėtas problemas bei pateikia galimus jų sprendimų būdus. Bendros išvados ir pasiūlymai taip pat yra išdėstyti darbo pabaigoje.

Darbe naudoti šaltiniai

Pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose tyrimo šaltiniai – tai Lietuvos bei kitų valstybių teisės doktrina (prie nurodytų tyrimo šaltinių priskirtini vadovėliai, monografijos, moksliniai straipsniai, kuriuose analizuojami draudimo sutartiniai teisiniai santykiai bei informacijos atskleidimo pareiga), pozityvioji teisė (Lietuvos Respublikos bei kitų valstybių kodeksai, įstatymai ir kiti teisės aktai), teismų praktika, Europos Sąjungos teisės aktai bei jų rengimo medžiaga.

Konkretūs disertacijoje nagrinėti tyrimo šaltiniai yra pateikiami šio darbo pabaigoje šaltinių ir literatūros sąrašė.

Atliktų tyrimų apžvalga

Draudimo teisiniai santykiai Lietuvoje neturi gilių istorinių tradicijų. Socialistinė sistema iš esmės sugriovė Nepriklausomoje Lietuvoje padėtus draudimo teisinių santykių pamatus, todėl šiandien mes turime juos ne tik atkurti, bet ir spėti su sparčiai besivystančia draudimo rinka ir joje vykstančiais globalizacijos procesais.

Draudimo teisinių santykių doktrina Lietuvoje yra pradinėje formavimosi stadijoje bei iš teisės aktų ir doktrinos analizės galima daryti prielaidą, jog pozityvioji teisė, reglamentuojanti draudimo teisinius santykius, atsirado anksčiau nei draudimo teisės doktrina. Draudimo teisės doktrinos nebuvimo pasekmės yra pastebimos nagrinėjant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso skyrių, reglamentuojantį draudimo sutartinius santykius (Civilinio kodekso 6.987 – 6.1018 straipsniai), – jame jaučiama Rusijos Federacijos civilinio kodekso draudimo skyriaus įtaka. Doktrinos atsilikimas nuo pozityviosios teisės silpnina jos reikšmę bei įtaką teisei apskritai. Teisės doktrina nesusipėjusi su pozityviaja teise tampa nuo jos priklausoma – atlieka pozityviosios teisės aiškinimo funkciją, žinoma, ieškodama atspirties taško teisės principuose.

Draudimo teisiniai santykiai Lietuvoje teisės mokslininkų nėra išsamiai išanalizuoti. Priežasčių gali būti daug, tačiau svarbiausia, autoriaus nuomone, yra ta, jog pereinant nuo socialistinės – totalitarinės sistemos prie demokratinės, grindžiamos laisva rinka, pirmiausia reikia sukurti nacionalinę teisės doktriną, todėl atskiri teisės šakų institutai turi „kantriai laukti savo eilės“. Lietuvoje at-

skirus draudimo teisinių santykių aspektus nagrinėjo V. Mikelėnas, E. Sinkevičius, R. Stankevičius, S. Bulka, S. Cirtautienė, T. Talutis, L. V. Papirtis, T. Rudzkiš ir kiti.

Iš visų Lietuvos teisės mokslininkų, nagrinėjusių draudimo sutartinius teisinius santykius, išskirtinas T. Kontauto indėlis į Lietuvos draudimo teisės doktriną.

Priešingai nei Lietuvoje, kitose valstybėse informacijos atkleidimo pareiga draudimo teisiniuose santykiuose sulaukia didžiulio mokslininkų susidomėjimo bei analizės.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog informacijos atskleidimo problemą draudimo santykiuose tyrinėja ne tik teisės, bet ir kitų sričių mokslininkai. Svarbiausi tyrinėjimai susiję su pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose yra atlikti ekonomikos mokslininkų. Ekonomikoje suformuluota informacijos asimetrijos problema yra puikus pavyzdys, parodantis, kokią reikšmę visuomeniniams santykiams gali turėti informacijos disbalansas bei netinkamas pareigos atskleisti informaciją įgyvendinimas. Siekiant visapusiškai atskleisti informavimo pareigos turinį bei surasti teisinio reguliavimo būdus nurodytoms problemoms išspręsti šiame darbe yra nagrinėjamos ekonomikos mokslininkų nustatytos informacijos asimetrijos problemos.

Pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose yra neatsiejama nuo romėnų teisės, kurios įtakos veikiama susiformavo kaip neatskiriama sąžiningumo principo dalis. Istorinę kilmę bei raidą pareigos atskleisti informaciją teisiniuose santykiuose analizavo J. F. O'Connor, D. J. Ibbetson, R. Sefton – Green ir kiti. Šių autorių darbai padėjo nustatyti pareigos atskleisti informaciją genezę bei vystymosi eigą.

Bendros visiems sutartiniams santykiams teorijos, pagrindžiančios pareigą atskleisti informaciją, buvo suformuluotos tokių žymių mokslininkų, filosofų, mąstytojų, kaip Markas Tulijus Ciceronas, Hugo Grocijus, Samuelis Pufendorfas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nurodytų mokslininkų sukurtos informacijos atskleidimo pareigos teorijos sėkmingai randa praktinį pritaikymą šiuolaikinėje draudimo sutarčių teisėje, pavyzdžiui, Samuelio Pufendorfo teorija susijusi su sąžininga kaina, yra sėkmingai įgyvendinta 2002 m. lapkričio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/83/EB dėl gyvybės draudimo III priede (pagal nurodytos Direktyvos III priedą draudikas privalo atskleisti draudėjui draudimo įmokos sudėtį pagal draudžiamas draudimo rizikas).

Europos sutarčių teisės įtaką draudimo sutarčių teisei, taip pat ir pareigai atskleisti informaciją, analizavo M. Clarke, J. Basedow ir kiti mokslininkai. Autoriaus nuomone, pareigos atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose tolesniam vystymuisi didelę įtaką turės Europos draudimo sutarčių teisės darbo grupės, vienijančios tokius draudimo teisės mokslininkus, kaip M. A. Clarke, J. Basedow, H. Cousy, J. Birds, H. Heiss, veikla.

Atskirų draudimo teisinių santykių subjektų (draudėjo, naudos gavėjo, apdraustojo, draudiko bei draudimo tarpininkų) pareiga atskleisti informaciją disertacijoje tyrinėta atsižvelgiant į Didžiosios Britanijos bei kontinentinės Europos teisės doktrinas bei teismų praktiką.

Darbe atliktų tyrimų rezultatų apibavimas

Disertacija yra apsvaistyta ir apsuota Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedroje. Dalis atliktų tyrimų rezultatų yra paskelbta mokslinėse publikacijose Mykolo Romerio universiteto leidžiamame mokslo darbų leidinyje „Jurisprudencija“: Draudimo interesas – pagrindinis teisinių draudimo santykių elementas. *Jurisprudencija*, 2006, 5(83); *Uberimae fidei* principo turinys draudimo sutartiniuose teisiniuose santykiuose. *Jurisprudencija*, 2007, 5(95).

Pažymėtina, jog atskiri tyrimų rezultatai buvo pristatyti pranešime „Lietuvos draudimo teisės reforma – Europos draudimo teisės perkėlimas į Lietuvos nacionalinę teisę“ 2005 m. lapkričio 18 d. įvykusios mokslinės konferencijos „Verslo teisės pokyčiai Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare“ metu (mokslinės konferencijos rengėjas – Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedra). 2008 m. sausio 15 d. tyrimo rezultatai mokslinio pranešimo forma buvo pristatyti Šveicarijos lyginamosios teisės institute, Lozana, Šveicarijos konfederacija.

Autorius 2006 – 2007 m. dalyvavo kuriant Mykolo Romerio universiteto pagrindinių (bakalauro) studijų programos „Teisė ir valdymas“ Draudimo teisės nuotolinių studijų kursą, kuriame panaudojo disertacijos rengimo metu gautus tyrimų duomenis. Pažymėtina, jog nurodytas Draudimo teisės nuotolinių studijų kursas yra patvirtintas Mykolo Romerio universiteto Civilinės ir komercinės katedroje (2007 m. gegužės 23 d. posėdžio protokolas Nr. 1CKK – 11).

Darbo praktinė reikšmė

Šio darbo rengimo metu atlikti tyrimai bei jų rezultatai yra naudojami skaitant paskaitas Mykolo Romerio universiteto studentams pagal studijų discipliną „Draudimo teisė“. Disertacijos rengimo metu gauti duomenys taip pat buvo panaudoti kuriant Mykolo Romerio universiteto pagrindinių (bakalauro) studijų programos „Teisė ir valdymas“ Draudimo teisės nuotolinių studijų kursą.

Disertacijoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai galėtų padėti įstatymų leidėjams tobulinant teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias pareigą atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose, teismams, jas aiškinant ir taikant. Taip pat disertacijoje pateikti tyrimų rezultatai gali būti naudingi Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijai ir Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai įgyvendinant vartotojų (draudėjų) teisių ir interesų apsaugą.

Ginamieji teiginiai

Disertacijos tyrimų rezultatai atsispindi šiuose ginamuosiuose disertacijos teiginiuose:

1. Tinkamas pareigos atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose įgyvendinimas yra sąžiningos draudimo rinkos pagrindas. Sąžiningumas yra pagrindinis elementas, skatinantis draudimo sutarties šalių abipusį pasitikėjimą bei efektyvų rinkos vystymąsi.
2. Pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose negali būti suabsoliutinama. Tiek draudikas, tiek draudėjas yra priklausomi nuo informacijos atskleidimo apimties, būdo ir formos. Konkretaus draudimo teisių santykių subjekto pareigos atskleisti informaciją apimtis neturi pažeisti jo paties teisių bei teisių asmenų, kuriems informacija yra teikiama.
3. Europos Sąjungoje nuotolinių draudimo paslaugų teikimo reglamentavimui yra pasirinktas netinkamas būdas, sukuriantis dvigubą reguliavimą bei neišsprendžiantis specifinių draudimo paslaugų teikimo nuotoliniu būdu problemų.

Darbo metodologija

Disertacijos rengimo metu buvo naudojami teoriniai bei empiriniai mokslinio tyrimo metodai. Įvairių mokslinio tyrimo metodų naudojimą įtakojo pasirinktas tyrimo objektas – pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose kilmė, raida, vystymosi perspektyvos, taip pat pareigos atskleisti informaciją analizė bendrosios ir kontinentinės teisės sistemos valstybėse.

Pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose yra kildinama iš romėnų sutarčių teisėje naudoto sąžiningumo (*bonae fidei*) principo, todėl siekiant nustatyti ryšį tarp romėnų teisės *bonae fidei* principo bei informavimo pareigos draudimo santykiuose darbe buvo naudotas istorinis metodas. Pažymėtina, jog istorinis metodas taip pat buvo naudojamas analizuojant pareigos atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose vystymosi raidą.

Atliekant mokslinius tyrimus buvo naudojamas ir lyginamasis mokslinio tyrimo metodas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pareiga atskleisti informaciją nevienodai vystėsi kontinentinės ir bendrosios teisės sistemose. Nors bendrosios teisės sistema perėmė iš Romėnų teisės sąžiningumo principą ir pritaikė jį draudimo teisiniuose santykiuose, tačiau vėliau šis principas teismų praktikos buvo transformuotas į pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose doktriną (*uberrima fides*). Atsižvelgiant į nurodytą aplinkybę, tik lyginant kontinentinės teisės sistemos pozityviąją teisę su bendrosios teisės sistemoje įtvirtinta *uberrima fides* doktrina buvo galima nustatyti pareigos atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose panašumus ir skirtumus. Taip pat naudojant lyginamosios teisėtyros metodą buvo lyginami Lietu-

vos Respublikos teisės aktai ir teismų praktika, susijusi su pareiga atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose, su kitų valstybių analogiškais teisės aktais ir teismų praktika.

Šiame darbe teleologinis metodas naudojamas siekiant atskleisti informavimo pareigos draudimo teisiniuose santykiuose teisinio reglamentavimo tikslus, tai yra nustatant skirtingų socialinių grupių (draudikų ir vartotojų) interesus ir socialines vertybes, kurias teisinis reglamentavimas siekia suderinti. Teleologinis metodas atskleidžia vidinę teisės normos ar teismo sprendimo teksto prasmę bei parodo kokios jų interpretacijos yra galimos, bei kokios būtų šių interpretacijų pasekmės. Atsižvelgiant į nurodytus teleologinio metodo bruožus šis metodas disertacijoje naudotas ne tik teisės aktų, bet ir teismų sprendimų, nutarčių analizei, siekiant atskleisti skirtingų teisiųjų teorijų įgyvendinimą teismų praktikoje.

Remiantis lingvistiniu metodu aiškinama teisės aktuose, reglamentuojančiuose pareigą atskleisti informaciją, vartojamų terminų prasmė. Pažymėtina, kad lingvistinis metodas taip pat derinamas su lyginamuoju metodu analizuojant Europos Sąjungos teisės aktus bei siekiant nustatyti konkrečių sąvokų turinį.

Pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose negali būti vertinama atskirai nuo civilinės teisės. Sisteminės analizės mokslinis metodas padėjo nustatyti pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose su civiline teise bei jos principais ryšius. Pažymėtina, jog sisteminės analizės metodo naudojimą įtakojo pačios teisės sisteminis pobūdis bei pozityviosios teisės sisteminė prigimtis.

Pagrindinis empirinis mokslinio tyrimo metodas, kuriuo naudotasi atliekant tyrimą – tai dokumentų analizė. Naudojant nurodytą metodą buvo tiriami Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių teisės aktai, įskaitant ir Europos Sąjungos teisės aktus, jų rengimo medžiagą, Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių teismų sprendimai.

Mokslinio tyrimo metu taip pat buvo naudotas pokalbio metodas. Naudojant nurodytą metodą buvo sužinota teisės mokslininkų, teisėjų, advokatų ir kitų teisininkų nuomonė apie pareigos atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose reglamentavimo bei realizavimo teorines ir praktines problemas.

Pažymėtina, jog pokalbio metodas taip pat buvo pritaikytas atliekant mokslinius tyrimus Masaryko universiteto Teisės fakultete, Brno, Čekijos Respublika ir Šveicarijos Lyginamosios teisės institute, Lozana, Šveicarijos konfederacija.

Išvados ir pasiūlymai

Darbe atlikta pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose analizė rodo, jog nurodyta pareiga yra sąžiningumo principo sudėtinė dalis. Priklausomai nuo teisės sistemos (bendroji ar kontinentinė teisės sistema) pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose buvo „išskirta“ iš sąžiningumo principo teismų praktikos precedentais ir pozityviosios teisės normomis. Neatsižvelgiant į tai, taikant ir aiškinant pareigą atskleisti informaciją reglamentuojančias normas būtina vertinti ne tik atskirus teismų praktikos precedentes, bet ir sąžiningumo principą.

Pareigos atskleisti informaciją sąsajas su sąžiningumo principu įrodo ir teorinės idėjos, kuriomis remiantis yra grindžiama nurodyta pareiga sutartiniuose santykiuose. Pažymėtina, jog draudimo teisinio santykio šalių pareiga atskleisti informaciją nėra ir negali būti siejama su pačia draudimo sutartimi ar pozityviaja teise. Pareiga atskleisti informaciją atsiranda dar nesant sutartinių teisių santykių, todėl teorijos, teigiančios, jog tokia pareiga kyla iš sutarties, yra vertintinos kritiškai. Taip pat pareigos atskleisti informaciją kildinimas iš pozityviosios teisės nėra pakankamai pagrįstas, nes pozityvioji teisė, priklausomai nuo įvairių aplinkybių, gali nenumatyti tokios pareigos (pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje pozityvioji teisė nereglamentuoja pareigos atskleisti informacijos, išskyrus jūrų draudimą). Vadinasi, pareiga atskleisti informaciją yra siejama su fiduciariniu teisinio santykio pobūdžiu bei, žinoma, sąžiningumo principu.

Pareiga atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose aktuali ne tik teisės mokslui, bet ir kitiems socialiniams mokslams. Ekonomikos mokslo suformuota informacijos asimetrijos teorija parodė, jog netinkamas pareigos atskleisti informaciją reglamentavimas turi tiesioginę įtaką draudimo rinkai – draudėjai dėl informacijos asimetrijos negali pasirinkti jų interesus atitinkančių draudimo paslaugų; draudėjų informacinis pranašumas prieš draudiką sukelia negatyvios atrankos problemą, taip pat draudimo tarpininkų pareigos atskleisti informaciją netinkamas reguliavimas gali sukelti draudimo tarpininkų interesų konflikto problemą.

Istorinė pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose analizė parodė, jog nurodyta pareiga sutartiniuose santykiuose susiformavo romėnų teisėje ir recepcijos būdu buvo perimta šiuolaikinės civilinės teisės. Pareigos atskleisti informaciją draudimo teisiniuose santykiuose formavimasi ir vystymasi įtakojo pervežimų jūra sutartinių santykių ypatumai, taip pat kroviniui bei laivui gresiančios rizikos. Atsižvelgiant į tai, jog draudikas negalėjo kontroliuoti, ar draudimo objektas nėra draudžiamos po draudžiamąjį įvykiu (rizikos), pareiga atskleisti informaciją susiformavo, kaip draudiko interesų gynimo priemonė, numatanti draudėjui pareigą būti visiškai sąžiningu (pareiga atskleisti visą esminę informaciją, net jeigu draudikas jos neprašo) prieš draudiką (*uberrima fides*).

Draudėjo pareigos atskleisti informaciją turinys skiriasi priklausomai nuo teisės sistemos. Bendrosios teisės sistemos valstybėse (Didžiojoje Britanijoje) draudėjo pareiga atskleisti informaciją neturi aiškių ribų. Draudėjas privalo žinoti, kokia informacija yra draudikui esminė bei už nurodytos pareigos pažeidimą, nepriklausomai nuo draudėjo kaltės, gali būti taikoma vienintelė poveikio priemonė – sutarties pripažinimas negaliojančia *ab initio*. Priešingai, kontinentinės teisės sistemos valstybėse draudėjo pareigos atskleisti informaciją pažeidimas galimas tik esant draudėjo kaltei. Taip pat poveikio priemonės už tokios pareigos pažeidimą priklauso nuo draudėjo kaltės formos.

Dėl valstybių pozityviosios teisės skirtumų nėra vienodos esminės informacijos, kurią draudėjas privalo atskleisti draudikui, sampratos. Apdairaus draudiko kriterijus yra naudojamas nustatant esminės informacijos turinį bendrosios teisės sistemos valstybėse, individualaus draudiko kriterijus yra naudojamas nustatant esminės informacijos turinį kontinentinės teisės sistemos valstybėse. Apdairaus ir (ar) individualaus draudiko kriterijų naudojimas, neatsižvelgiant į draudėjo galėjimą žinoti esminę informaciją, neužtikrina draudėjo teisių apsaugos bei pareigos atskleisti informaciją apimtį daro priklausomą išimtinai nuo draudiko.

Skirtingos priežastinio ryšio teorijos, taip pat sąlygoja esminės informacijos sampratos skirtumus – vienos valstybėse būtina nustatyti priežastinį ryšį tarp draudiko sprendimo sudaryti draudimo sutartį ir informacijos atskleidimo, kitose priežastinis ryšys turi būti tarp informacijos neatskleidimo ir draudimo rizikos. Priežastinio ryšio skirtingų teorijų palyginimas rodo, jog objektyvesnė (mažiau galimybių subjektyviam vertinimui atsirasti) teorija yra, kai nustatinėjamas priežastinis ryšys tarp pareigos atskleisti informaciją ir draudimo rizikos.

Draudėjo pareigos atskleisti informaciją ribojimas diskriminacijos tikslais nėra visiškai suderintas su diskriminaciją reglamentuojančiais teisės aktais. Pozityvioji teisė nėra išsprendusi klausimo dėl galimumo naudoti su asmens savybėmis susijusią informaciją ne gyvybės draudimo sutartiniuose santykiuose. Asmens savybių naudojimas vertinant draudimo riziką padeda įveikti informacijos asimetrijos problemas, tačiau neteisinga diferenciacija gali sukelti asmenų diskriminacijos problemą.

Trečiųjų asmenų (apdrausotojo, naudos gavėjo) pareiga atskleisti informaciją nėra reguliuojama Lietuvos pozityviosios teisės. Paliktos teisės spragos ne visada gali būti išsprendžiamos taikant įstatymo ar teisės analogiją. Siekiant išvengti nesąžiningų trečiųjų asmenų veiksmų būtina tinkamai suregulmentuoti informacijos atskleidimo pareigą bei pasekmes, kurios taikomos pažeidus nurodytą pareigą. Autorius siūlo papildyti Civilinio kodekso 6.993 straipsnį nauja dalimi ir išdėstyti ją taip:

„9. Šiame straipsnyje nustatyta draudėjo pareiga atskleisti informaciją *mutatis mutandis* taikoma apdraustajam.“

Draudiko pareigos atskleisti informaciją atsiradimas yra siejamas su tinkamu draudėjo informavimu apie draudimo paslaugą, tai yra, kad draudėjas įsigytų tik jo interesus atitinkantį draudimo produktą.

Draudiko pareiga elgtis sąžiningai bei atskleisti tinkamą ir teisingą informaciją atsiranda dar nesant konkrečių ikisutartinių draudimo santykių (pavyzdžiui, draudiko naudojama reklama). Taip pat pažymėtina, jog nurodyta pareiga, atsiradusi ikisutartiniuose santykiuose neišnyksta sutartiniuose santykiuose bei pasibaigus draudimo sutarčiai (pavyzdžiui, kai draudikas vykdo draudžiamoją įvykio administravimą po draudimo sutarties termino pasibaigimo).

Draudiko pareigai atskleisti informaciją yra taikomas aiškumo ir suprantamumo principas: informacija turi būti pateikiama lengvai (įprastai) suprantama kalba; pateikiama informacija turi būti įskaitoma; informacija turi būti pateikta akivaizdžiu formatu; informacija turi būti prieinama kiekvienam asmeniui. Informacijos aiškumas ir suprantamumas yra neatsiejamas nuo kalbos reikavimo, tai yra informacijos atskleidimas turi būti įvykdytas draudėjui suprantama kalba.

Draudiko pareigos atskleisti informaciją draudimo sutartiniuose santykiuose analizė parodė, jog draudiko pareiga informuoti draudėją apie savo statusą nėra tinkamai sureguliuota, tai yra draudėjas gali įvertinti tik draudiko sąlygas, o ne jo patirtį, finansinę padėtį bei sugebėjimą įvykdyti prievolės ateityje. Nurodyta reguliavimo spraga sukuria informacijos asimetriją, dėl ko draudėjas gali suklysti pasirinkdamas tinkamą draudiką.

Draudimo tarpininkavimo teisiniuose santykiuose atstovai privalo atskleisti ne tik atstovavimo faktą, bet ir ryšius su draudiku. Ryšių su draudiku atskleidimas užtikrina draudimo rinkos skaidrumą bei suteikia galimybę klientui pasirinkti nešališką draudimo tarpininką.

Draudimo tarpininkavimo santykiuose susiklosčiusi komisinio atlyginimo mokėjimo praktika (nepriklausomas draudimo tarpininkas atstovauja vieną šalį (draudėją), o atlyginimą moka kita šalis (draudikas) sąlygoja nepriklausomo draudimo tarpininko interesų konfliktą. Interesų konflikto problema draudimo tarpininkavimo srityje nėra išspręsta 2002 m. gruodžio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2002/92/EB dėl draudimo tarpininkavimo. Darbe atlikta analizė parodė, jog sąžiningos analizės principas nėra pakankama priemonė, kad būtų visiškai išspręsta interesų konflikto problema. Teisinių santykių, susijusių su draudimo tarpininkams mokamu komisiniu atlyginimu, sureguliavimas, pavyzdžiui, uždraudimas papildomo komisinio atlyginimo mokėjimo, taip pat komisinio atlyginimo skaidrumas yra vienas iš būdų, kaip turėtų būti sprendžiama draudimo tarpininkų interesų konflikto problema.

Draudimo tarpininkų pareiga atskleisti informaciją nėra siejama tik su vartotojais, tai yra draudimo tarpininkai privalo atskleisti informaciją draudimo

klientams (vartotojams ir kitiems asmenims). Taip užtikrinama, jog kokybiškas draudimo tarpininkų draudimo paslaugas galėtų gauti kuo daugiau asmenų.

Draudimo paslaugų, teikimų nuotoliniu būdu, analizė parodė, jog Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys tokių paslaugų teikimą nuotoliniu būdu, nėra skirti tik draudimo teisiniams santykiams. Dėl tokio reguliavimo atsiranda draudimo veiklą reglamentuojančių Europos Sąjungos teisės aktų bei kitų Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių nuotolinių paslaugų teikimą, konkurencija. Nuotolinių paslaugų teikimą reglamentuojantys Europos Sąjungos teisės aktai dubliuoja draudimo veiklą reglamentuojančius Europos Sąjungos teisės aktus arba nesureglamentuoja tam tikrų draudimo paslaugų teikimo nuotoliniu būdu ypatumų, būdingų tik draudimo nuotolinėms paslaugoms. Darytina išvada, kad Europos Sąjungos pasirinktas nuotolinių paslaugų reguliavimo būdas (nuotolinės paslaugos reglamentuojamos bendru visoms finansinėms paslaugoms teisės aktu) nėra visiškai tinkamas draudimo paslaugoms.

Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys draudimo paslaugų teikimą nuotoliniu būdu nėra inkorporuoti į draudimo veiklą reglamentuojančius nacionalinius teisės aktus (pavyzdžiui, draudimo paslaugų teikimą reglamentuojantys Europos Sąjungos teisės aktai yra perkelti į Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymą ir Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymą – Draudimo įstatymas informacijos atskleidimo, kai teikiamos draudimo paslaugos nuotoliniu būdu, nereglamentuoja). Nurodytos aplinkybės sąlygoja tai, kad atsiranda skirtingos institucijos, prižiūrinčios informacijos atskleidimą draudimo santykiuose (Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisija, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba ir Informacinės visuomenės plėtros komitetas), paslaugų vartotojas yra priverstas ieškoti informacijos apie informacijos atskleidimo ypatumus keliuose skirtinguose teisės aktuose, taip pat pakankamai sudėtinga vartotojui būtų nustatyti, kokia apimtimi subsidiariai, be draudimo veiklą reglamentuojančių teisės aktų, nuotoliniams draudimo santykiams taikomi kiti teisės aktai.

Nuotolinių paslaugų teikimą reglamentuojantys teisės aktai neįpareigoja valstybių narių sukurti efektyvių ir veiksmingų vartotojų ir paslaugos teikėjų ginčų sprendimo procedūrų. Ši aplinkybė vertintina kaip nuotolinių paslaugų reglamentavimo spraga, ypatingai tais atvejais, kai nuotoliniu būdu sudaroma sutartis turi tarptautinį elementą (sutarties šalys yra skirtingose valstybėse).